

165. sz. Ajánlás

a férfi és női dolgozók egyenlő esélyeiről és egyenlő elbírálásáról: a családi kötelezettségekkel bíró dolgozókról

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet Általános Konferenciája,

Amelyet a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal Igazgató Tanácsa hívott össze Genfben, és amely 1981. június 3-án hatvanhetedik ülészakára ült össze és,

Figyelembe véve a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet céljairól és célkitűzéseiről szóló Philadelphiai Nyilatkozatot, amely elismeri, hogy "minden emberi lény - fajtára, vallására és nemére tekintet nélkül - jogosult arra, hogy szabadságban és méltó körülmények között, gazdasági biztonságban és egyenlő lehetőségekkel törekedjen anyagi és szellemi fejlődésének elérésére", és

Figyelembe véve a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia által 1975-ben elfogadott, a dolgozó nők egyenlő lehetőségeiről és a velük szemben alkalmazott egyenlő elbánásról szóló Nyilatkozat valamint a dolgozó nők egyenlő lehetőségeit és elbírását előmozdító akciótervről szóló határozat megállapításait, és

Figyelembe véve azon nemzetközi munkaügyi Egyezmények és Ajánlások rendelkezéseit, amelyek arra irányulnak, hogy egyenlő lehetőségeket és elbánást biztosítsanak a férfi és női dolgozók számára, nevezetesen az egyenlő díjazásról szóló 1951. évi Egyezményt és Ajánlást, az 1958. évi, a megkülönböztetésről (foglalkoztatás és foglalkozás szerint) szóló Egyezményt és Ajánlást, valamint az emberi erőforrások fejlesztéséről szóló 1975. évi Ajánlás VIII. részét, és

Emlékeztetve arra, hogy az 1958. évi, megkülönböztetésről (foglalkoztatás és foglalkozás szerint) szóló Egyezmény külön nem vonatkozik a családi kötelezettségeken alapuló különbségtételre, és azon meggyőződésben, hogy e tekintetben kiegészítő normákra van szükség,

Figyelembe véve a foglalkoztatásról (családi kötelezettségekkel bíró nők) szóló 1965. évi Ajánlás rendelkezéseit, és tekintettel ennek elfogadása óta bekövetkezett változásokra,

Figyelembe véve, hogy az ENSZ és más szakosított intézmények is fogadtak el okmányokat a férfiak és nők egyenlő lehetőségeiről és egyenlő elbírásáról, és különösen felidézve a nőkkel szembeni mindennemű diszkrimináció felszámolásáról szóló, az ENSZ által 1979-ben elfogadott Egyezmény preambulumának 14. bekezdését, amely rámutat arra, hogy a részes államok tudatában vannak annak, "hogy mind a férfiak, mind a nők hagyományos szerepének meg kell változnia a társadalomban és a családban ahhoz, hogy elérjük a férfiak és a nők tényleges egyenlőségét", és

Felismervén azt, hogy a családi kötelezettségekkel bíró dolgozók problémái a család és a társadalom olyan szélesebb körű kérdéseit vetik fel, amelyekkel az országok politikájának számolni kell,

Felismerve annak szükségességét, hogy megteremtsék a tényleges egyenlő lehetőségeket és bánásmódot a családi kötelezettségekkel rendelkező férfi és női dolgozók, valamint ezek és a többi dolgozó között,

Tekintetbe véve, hogy azok a gondok, melyekkel a dolgozók szembesülnek, a családi kötelezettségekkel bíró dolgozók tekintetében sok esetben súlyosbítottan merülnek fel és felismerve annak szükségességét, hogy ez utóbbiak körülményeit javítani kell mind a sajátos szükségleteiknek megfelelő, mind pedig általánosságban a dolgozók körülményeinek megjavítására irányuló intézkedések révén, és

Miután úgy határozott, hogy különböző javaslatokat fogad el a férfi és női dolgozók egyenlő elbírálására: a családi kötelezettségekkel bíró dolgozókra vonatkozóan, mely kérdés az ülészak ötödik napirendi pontjaként szerepelt, és

Miután döntött, hogy ezeket a javaslatokat egy Ajánlás formájában adja közre, a mai napon, 1981. június 23-án elfogadja a következő Ajánlást, amely „A családi kötelezettségekkel bíró munkavállalókról szóló 1981. évi Ajánlás” néven idézhető:

I. MEGHATÁROZÁS, HATÁLY ÉS A VÉGREHAJTÁS ESZKÖZEI

1. (1) 1. Jelen Ajánlás azon, eltartott gyermekekkel szemben kötelezettségekkel bíró férfi és női dolgozókra vonatkozik, melyek esetében e kötelezettségek korlátozzák lehetőségeiket a gazdasági tevékenységre való felkészülésben, belépésben, az abban való részvételben vagy előmenetelben.

(2) Jelen Ajánlás rendelkezései azon, más olyan közvetlen családtagjaikkal szemben kötelezettségekkel bíró férfi és női dolgozókra is vonatkoznak, akiknek kifejezetten szükségük van gondozásukra vagy támogatásukra, és amely dolgozók esetében e kötelezettségek korlátozzák lehetőségeiket a gazdasági tevékenységre való felkészülésben, belépésben, az abban való részvételben vagy előmenetelben.

(3) Jelen Ajánlás szempontjából az „eltartott gyermekek” és a „más közvetlen családtag, akinek kifejezetten szüksége van gondozásra vagy támogatásra” meghatározás alatt azok a személyek értendők, akiket az egyes országok a jelen Ajánlás 3. bekezdésében meghatározott módon ekként határoznak meg.

(4) A jelen bekezdés 1. és 2. albekezdései szerinti dolgozókra történő hivatkozás a továbbiakban „családi kötelezettségekkel bíró dolgozók” kifejezéssel történik.

2. A jelen Ajánlás a gazdasági tevékenység valamennyi ágazatára és a dolgozók minden kategóriájára vonatkozik.

3. A jelen Ajánlás rendelkezéseit nemzeti törvényekkel vagy rendelkezésekkel, kollektív szerződésekkel, vállalati szabályokkal, döntőbírói határozatokkal, bírósági döntésekkel vagy ezen módszerek kombinációjával, vagy a nemzeti gyakorlattal összhangban álló más módon, a nemzeti feltételeknek megfelelően lehet érvényre juttatni.

4. A nemzeti feltételek figyelembe vételével az Ajánlás rendelkezéseit szükség esetén fokozatosan is lehet alkalmazni, feltéve, hogy ezeket a végrehajtási intézkedéseket minden esetben az 1. bekezdés 1. albekezdésében szereplő valamennyi dolgozóra alkalmazzák.

5. A munkaadók és a munkavállalók szervezetei, a nemzeti feltételeknek és gyakorlatnak megfelelő módon, jogosultak az Ajánlás rendelkezéseinek hatályát biztosító intézkedések kidolgozásában és alkalmazásában részt venni.

II. NEMZETI POLITIKA

6. Annak érdekében, hogy a férfi és női dolgozók számára a lehetőségek és a bánásmód terén tényleges egyenlőség jöjjön létre, minden tagállam tegye nemzeti politikája célkitűzésévé, hogy a családi kötelezettségekkel bíró személyek, ha munkába állnak vagy munkába kívánnak állni, ezt a jogukat minden megkülönböztetés nélkül és lehetőleg úgy gyakorolhassák, hogy a munkából fakadó és családi felelősségük ne kerüljön összeütközésbe.

7. A férfi és női dolgozók egyenlő lehetőségeinek és egyenlő elbírálásának előmozdítását szolgáló nemzeti politika keretében intézkedéseket kell elfogadni és alkalmazni annak érdekében, hogy megelőzzék a családi állapoton vagy családi kötelezettségeken alapuló közvetlen vagy közvetett megkülönböztetést.

8.

(1) A fenti 6. és 7. bekezdések szempontjából a „megkülönböztetés” kifejezés a foglalkoztatás és foglalkozás terén megnyilvánuló diszkriminációt jelenti úgy, ahogy az ezt a megkülönböztetésről (foglalkoztatás és foglalkozás szerint) szóló 1958. évi Egyezmény 1. és 5. cikkei meghatározzák.

(2) A férfi és női dolgozók között tényleges egyenlőség elérésére irányuló, egy átmeneti időszak alatt hozott speciális intézkedések nem tekinthetők megkülönböztető intézkedéseknek.

9. Annak érdekében, hogy megvalósítsák a férfi és női dolgozók tényleges egyenlőségét a lehetőségek és a bánásmód terén, a nemzeti feltételekkel és lehetőségekkel összeegyeztethető minden intézkedést meg kell tenni, hogy -

- (a) lehetővé tegyék a családi kötelezettségekkel bíró dolgozók részére, hogy élhessenek a szakmai képzésre és foglalkozás szabad megválasztására vonatkozó jogaikkal;
- (b) vegyék figyelembe szükségleteiket a foglalkoztatási és munkafeltételek, valamint a társadalombiztosítás terén; és
- (c) kialakítsák illetve elősegítsék a szükségleteiknek megfelelő gyermekgondozási, családokat segítő és más közösségi szolgáltatásokat, függetlenül attól, hogy azok köz- vagy magántulajdonúak.

10. Az illetékes hatóságok vagy szervek minden országban hozzanak olyan alkalmas intézkedéseket a tájékoztatás és nevelés elősegítése érdekében, ami a közvélemény jobb megértését váltja ki a férfi és női dolgozók egyenlő lehetőségeinek és elbírálásának elve és a családi kötelezettségekkel bíró dolgozók problémái iránt, valamint kedvező közhangulatot teremt a problémák megoldásához.

11. Az illetékes hatóságok és szervek minden országban hozzanak megfelelő intézkedéseket arra vonatkozólag, hogy -

- (a) kutatásokat végezzenek vagy támogassanak a családi kötelezettségekkel bíró dolgozók foglalkoztatásának különböző aspektusai szempontjából, ezek célja olyan objektív információk szolgáltatása, amelyekre a helyes politikák és intézkedések alapíthatók;
- (b) elősegítsék a szükséges nevelést, ami arra fog ösztönözni, hogy megosszák a családi kötelezettségek teljesítését a férfiak és a nők között és ami lehetővé teszi a családi kötelezettségekkel bíró dolgozók számára, hogy jobban eleget tehessenek munkahelyi és családi kötelezettségeiknek.

III. KÉPZÉS ÉS FOGLALKOZTATÁS

12. A nemzeti feltételekkel és lehetőségeikkel összeegyeztethető minden intézkedést meg kell tenni annak érdekében, hogy lehetővé tegyék a családi kötelezettségekkel bíró dolgozóknak az aktív népességbe való beilleszkedést, az ahhoz való tartozást, valamint azt, hogy újból munkába állhassanak abban az esetben, ha e felelősségükből származó kötelezettségeik miatt a munkából kimaradtak.

13. A nemzeti politikával és gyakorlattal összhangban a családi kötelezettségekkel bíró dolgozók számára hozzáférhetővé kell tenni a szakmai képzés eszközeit, és ha ez lehetséges, fizetett tanulmányi szabadságot kell biztosítani ezen eszközök igénybevételéhez.

14. Az összes dolgozó rendelkezésére álló szolgáltatásoknak keretében vagy, ezek hiányában, a nemzeti feltételekkel összhangban álló más módon, álljanak rendelkezésre azok a szükséges szolgáltatások, amelyek lehetővé teszik a családi kötelezettségekkel bíró dolgozók számára, hogy munkát vállalhassanak vagy újból munkába állhassanak. Ezek költségmentesen foglaljanak magukban pályaválasztási tanácsadást, tanácsadást, tájékoztatást és olyan állasközvetítői szolgáltatásokat, amelyeknek megfelelő képzettséggel bíró személyzettel rendelkeznek és alkalmasak arra, hogy megfeleljenek a családi kötelezettségekkel bíró dolgozók sajátos igényeinek.

15. A családi kötelezettségekkel bíró dolgozóknak a többi dolgozókkal azonos lehetőségeket és elbírálást kell biztosítani a munkavállalásra való felkészítés, a munkába állás, az előmenetel és a munkahely biztonsága tekintetében.

16. A családi állapot, a családi helyzet vagy a családi kötelezettségek önmagukban nem képezhetnek jogos okot egy dolgozó alkalmazásának elutasítására vagy a munkaviszony megszüntetésére.

IV. FOGLALKOZTATÁSI ÉS MUNKAFELTÉTELEK

17. A nemzeti feltételekkel és lehetőségekkel valamint a többi dolgozók jogos érdekeivel összeegyeztethető minden intézkedést meg kell tenni annak érdekében, hogy a foglalkoztatási és munkafeltételek lehetővé tegyék a családi kötelezettségekkel bíró dolgozóknak szakmai és családi kötelezettségeik összeegyeztetését.

18. Külön figyelmet kell szentelni azoknak az általános intézkedéseknek, amelyek célja a munkafeltételek és a munkában eltöltött élet minőségének a megjavítása, beleértve azokat az intézkedéseket, amelyek arra irányulnak, hogy -

- (a) fokozatosan csökkentse a napi munkaidőt és csökkentse a túlórázást; és
- (b) rugalmasabbá tegyék a munkaidőnek, pihenőidőknek és a szabadságoknak a megállapítását,

az ország és a különböző tevékenységi ágazatok fejlettségi fokának és sajátos szükségleteinek figyelembe vételével.

19. A többműszakos munka megszervezése és az éjjeli munka beosztása terén, amennyiben ez gyakorlatilag megvalósítható és helyénvaló, figyelembe kell venni a dolgozók sajátos igényeit, ideértve azokat is, akiknek családi kötelezettségeik vannak.

20. A dolgozóknak az egyik helyről a másikba történő áthelyezése esetén figyelembe kell venni a családi kötelezettségeket és az olyan megfontolásokat, mint a házastárs munkahelye és a gyermekek oktatási lehetőségei.

21. (1) Annak érdekében, hogy megvédjék a részmunkaidős, az időszakosan foglalkoztatott és az otthoni dolgozókat, akik közül soknak van családi kötelezettsége, azokat a feltételeket és körülményeket, amelyek között az ilyen típusú munkákat végzik, megfelelő módon kell szabályozni és ellenőrizni.

(2) A részmunkaidős és az időszakosan foglalkoztatott dolgozók foglalkoztatási és munkafeltételeit, beleértve a társadalombiztosítást is, a lehetőséghez képest a teljes munkaidős és az állandóan foglalkoztatott dolgozókéval azonosan kell megállapítani; megfelelő esetekben jogszükségüket arányos alapon lehet számítani.

(3) A részmunkaidős dolgozók részére biztosítani kell a teljes munkaidőben történő foglalkoztatás vagy az ehhez való visszatérés lehetőségét, amennyiben ilyen munkahely megüresedik és megszűnnek azok az okok, amelyek részmunkaidőben történő foglalkoztatást tették szükségessé.

22. (1) Bármelyik szülő, a szülési szabadságot közvetlenül követő időszakon belül legyen jogosult szabadságra (szülői szabadság) anélkül, hogy feladná munkahelyét és őrizze meg a munkaviszonyából eredő jogait.

(2) A szülési szabadságot követő időszak tartamát és a jelen bekezdés (1) albekezdésében szereplő szabadság időtartamát és feltételeit az egyes országokban a jelen Ajánlás 3. bekezdésében említett módok egyikének megfelelően kell megállapítani.

(3) Az (1) albekezdésben szereplő szabadságot fokozatosan is be lehet vezetni.

23. (1) Eltartott gyermekkel kapcsolatos családi kötelezettségekkel bíró dolgozó számára, legyen az akár férfi, akár nő, a gyermek betegsége esetén lehetőséget kell biztosítani arra, hogy szabadságot vehessen igénybe.

(2) A családi kötelezettségekkel bíró dolgozó számára lehetőséget kell biztosítani arra, hogy szabadságot vehessen igénybe, ha egy olyan másik közvetlen családtagja beteg, akinek az illető dolgozó gondozására vagy támogatására van szüksége.

(3) A jelen bekezdés (1) és (2) albekezdésében említett szabadság időtartamát és feltételeit az egyes országokban a jelen Ajánlás 3. bekezdésében említett módok egyikének megfelelően kell megállapítani.

V. GYERMEKGONDOZÁSI ÉS CSALÁDSEGÍTŐ SZOGÁLTATÁSOK ÉS INTÉZMÉNYEK

24. Azon gyermekgondozási és családsegítő szolgáltatások és intézmények hatáskörének és jellegének a meghatározása céljából, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a családi kötelezettségekkel bíró dolgozókat segítsék munkahelyi és családi kötelezettségeik teljesítésében, az illetékes hatóságok, az érdekelt nyilvános és magánszervezetekkel – különösen a munkaadók és munkavállalók szervezeteivel - együttműködésben és figyelemmel ezeknek az információk összegyűjtése érdekében rendelkezésre álló erőforrásaira, tegyék meg a szükséges és alkalmas intézkedéseket, hogy-

(a) összegyűjtsék és közöljék a megfelelő statisztikai adatokat azon családi kötelezettségekkel bíró dolgozókról, akiknek munkaviszonyban vannak vagy akik

munkát keresnek valamint gyermekeik és más olyan hozzátartozóik számáról és koráról, akik gondozásukra szorulnak; és

- (b) megállapítsák, elsősorban helyi közösségek körében végrehajtott rendszeres felmérések útján, a gyermekgondozási és családsegítő szolgáltatásokra és intézményekre vonatkozó igényeket és elsőbbségeket.

25. Az illetékes hatóságok, együttműködésben az érdekelt nyilvános és magán szervezetekkel, tegyenek megfelelő intézkedéseket annak érdekében, hogy a gyermekgondozási és családsegítő szolgáltatások és intézmények megfeleljenek az így feltárt igényeknek és elsőbbségeknek; e célból, a nemzeti és helyi körülmények és lehetőségek figyelembe vételével, különösen -

- (a) ösztönözzék és könnyítsék, különösen helyi szinten, olyan tervek készítését, amelyek a gyermekgondozási és családsegítő szolgáltatások és intézmények tervszerű fejlesztésére vonatkoznak; és
- (b) ösztönözzék és könnyítsék meg a megfelelő és elfogadható gyermekgondozási és családsegítő szolgáltatásokról és intézményekről való gondoskodást vagy ők maguk szervezzenek ilyeneket, ezek legyenek ingyenesek vagy a dolgozók fizetési lehetőségeinek megfelelő áron igénybe vehetők, rugalmasan fejleszthetők és feleljenek meg a különböző korú gyermekek és a gondozásra szoruló más eltartott személyek és a családi kötelezettségekkel bíró dolgozók szükségleteinek.

26.

(1) Mindenfajta gyermekgondozási és családsegítő szolgáltatás és intézmény feleljenek meg az illetékes hatóságok által előírt szabványoknak és álljanak ezek ellenőrzése alatt.

(2) Ezek a szabványok különösen írják elő a biztosított szolgáltatások és intézmények felszerelését, egészségügyi és műszaki követelményeit, valamint személyzet számát és képesítését.

(3) Az illetékes hatóságok biztosítsák vagy segítsék elő a gyermekgondozási és családsegítő szolgáltatások és intézmények személyzetének különböző szinten történő megfelelő képzéséről való gondoskodást.

VI. TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁS

27. A családi kötelezettségekkel bíró dolgozók számára, amennyiben ez szükséges, lehetővé kell tenni a társadalombiztosítási szolgáltatások, adókedvezmények és a nemzeti politikával összeegyeztethető más megfelelő intézkedések igénybe vételét.

28. A 22. és 23. bekezdésekben jelzett szabadság ideje alatt az érintett dolgozókat, a nemzeti feltételeknek és gyakorlatnak megfelelően, és a jelen Ajánlás 3. bekezdésében említett módok egyikének megfelelően, társadalombiztosítási szolgáltatásokban kell részesíteni.

29. A dolgozókat nem szabad kizárni a társadalombiztosítási szolgáltatásokból azon a címen, hogy házasársuk kenyérkereső tevékenységet folytat és hogy társadalombiztosítási szolgáltatások igénybevételére jogosult az ebből a tevékenységből eredően.

30.

(1) A dolgozók családi kötelezettségei olyan tényezőt képezzenek, amelyet figyelembe vesznek a részére felajánlott munka megfelelőségének elbírálásakor, tekintetbe véve, hogy az ajánlat elutasítása a munkanélküli segély felfüggesztését vagy elvesztését vonhatja maga után.

(2) Ha a felajánlott munka egy másik helyiségbe való költözést igényli, a figyelembe veendő szempontok között hangsúlyosan szerepeljen a házastárs munkahelye és a gyermekek oktatási lehetőségei.

31. A jelen Ajánlás 27 - 30. bekezdéseinek alkalmazásánál az olyan tagállam, amelynek gazdasága nem kellően fejlett, figyelembe veheti a rendelkezésre álló nemzeti erőforrásokat és társadalombiztosítási rendelkezéseket.

VII. A CSALÁDI KÖTELEZETTSÉGEK TELJESÍTÉSÉNEK MEGKÖNNYÍTÉSE

32. Az illetékes hatóságok és szervek minden országban támogassák az olyan nyilvános vagy magán kezdeményezéseket, amelyek feltehetőleg megkönnyítik a dolgozók családi kötelezettségeikből eredő terheit.

33. A nemzeti feltételekkel és lehetőségekkel összeegyeztethető minden intézkedést meg kell tenni annak érdekében, hogy fejlesszék az olyan megfelelően szabályozott és ellenőrzött házi segítő és házi gondozó szolgáltatásokat, amelyek, szükség esetén, képzett segítőket biztosítanak a családi kötelezettségekkel bíró dolgozóknak a dolgozók fizetési lehetőségeinek megfelelő ésszerű áron.

34. Tekintettel arra, hogy sok olyan intézkedés, amely dolgozók helyzetének általános javítására irányul, kedvező hatást gyakorolhat a családi kötelezettségekkel bíró dolgozókra, az egyes országok illetékes hatóságai és szervei a lehetőségekhez képest támogassanak minden olyan nyilvános vagy magán tevékenységet, amely arra irányul, hogy közösség részére biztosított szolgáltatások, mint pl. a tömegközlekedés, a víz- és energiaszolgáltatás a dolgozók lakásaiban vagy azok közvetlen közelében és a megfelelő komfortos lakások biztosítása, találkozzanak a dolgozók szükségleteivel.

VIII. A KORÁBBI AJÁNLÁSOKRA GYAKOROLT HATÁS

35. A jelen Ajánlás hatályon kívül helyezi a foglalkoztatásáról (családi kötelezettségekkel bíró nők) szóló 1965. évi Ajánlást.